

טול את שלך, גמרתיו

שלחן ערוך (חושן משפט שו, א) - וכולם שאמרו טול את שלך והבא מעות או שאמר לו האומן גמרתיו ולא לקחו הבעלים הכלי הרי האומן שומר חנם.

ש"ך (שו, ב) - כיון שעדיין חייב לו מעות הוי שומר חנם.

נתיבות - בשלמא האומן חייב מטעם דתלינן מה שאמר טול את שלך שלא לסלק עצמו משמירה נתכוין רק שהודיעו שאינו רוצה לעכב החפץ בעד המעות ואם ירצה יכול ליטול את שלו והוא ימתין לו המעות ואם יניחו אצלו ברצונו ישמרנו משום הכי הוי שומר חנם.

פתחי חושן (ז, סקכ"ד) - אם כבר קיבל שכרו משמע מדברי הש"ך שאפילו שומר חנם אינו.

מחנה אפרים (כג) - כל שידעו הבעלים שגמר מלאכתו הוי כאלו א"ל גמרתיו או טול את שלך.

מהרש"ם (ח"ז סי' ב) - בן כפר שנתן בנו למלמד בשכר והתנה שילין הבן בבית המלמד והביא אתו כרים וכסתות לישן בהם, וככלות זמן המלמדות חזר הבן לביתו ושכח ליקח עמו הכרים וכסתות ויען שהיה חייב אביו שכר לימוד ולא היה לו לשלם לכן לא בא ליקח הכרים וכסתות מפני הבושה וגם נתיירא אולי יעכבן המלמד, ואחר איזו שבועות נגנבו כמה חפצים מבית המלמד וגם הכרים וכסתות... דדמי לאומן אחר שגמר מלאכתו, ואף דבעינן שיאמר גמרתיו מכל מקום הכא בכלה זמנו אינו צריך להודיעו, וגם לא גילה דעתו שתופסן עבור חובו.

פתחי חושן (ז, סקכ"ב) - יש לעיין כשאמר לו בתחלה כשקיבלו שביום זה יהיה מוכן ויבא לקבלו, אם דינו כאומר גמרתיו.

הבא מעות וטול את שלך

רש"י - דגלי אדעתא דתפיס ליה אאגריה שומר שכר הוא.

שלחן ערוך (חושן משפט שו, א) - אבל אם אמר האומן הבא מעות וטול את שלך עדיין הוא שומר שכר כמו שהיה.

איני שומרו עוד

רש"י - אינו תופסו על שכרו הוא דקאמר ליה, אבל מדין פקדון לא סליק נפשיה.
ריטב"א - ש"מ דאלו אמר לו בפירוש טול את שלך איני רוצה לשמרו שוב אינו עליו אפילו ש"ח.

תוס' (בבא מציעא מט.) - והא דאמר בפרק האומנין טול שלך והבא מעות שומר חנם, היינו משום דמעיקרא היה שומר שכר וכשאמר לו טול שלך לא לסלק עצמו לגמרי משמירה קאמר אלא שלא יהיה שומר שכר.

רמ"א - ואם אמר טול את שלך ואיני שומרו עוד פטור.
ביאור הגר"א - וכן משמע מרש"י... ובזה מתורץ קושית תוס' מט.

סמ"ע (שו, ד) ואפילו שומר חנם לא הוי דהא גילה דעתו שאינו רוצה להיות בשמירתו כלל, אבל אם הקדים לומר הבא מעות וטול את שלך ואינו שומרו עוד מזה לא איירי כאן אלא גם בזה אמרינן דלא אמר טול את שלך ואיני שומרו עוד אלא אחר שיבא המעות.

עבר זמן הרבה

פתחי חושן (ז, סקכ"ד) - אפשר שמכיון שנתרצה לתנאי זה הרי זה כאילו מעכשיו מוסרו על דעת תנאי זה, מיהו כל זה אינו מועיל אלא לפטור האומן מחיובי שמירה, אבל מסתבר שאין בתנאי כזה להתיר לאומן ליקח החפץ לעצמו אלא אם כן יודיע (או בשלט באופן הבולט) שבאם לא יבא לקבל החפץ הרי מעכשיו מתיר לו לעשות בו כבשלו... אמנם אם החפץ מפריע לו שאין לו מקום, וגם אין עליו אחריות שמירה, אפשר שיש בזה משום דין אבידה, ויכול למכרו ולהניח המעות.